

BIJBELS-HEBREEUWS LEREN

Piet Warmenhoven

AANBOD

Sinds vier jaar geef ik lessen bijbels-Hebreeuws aan twee enthousiaste groepen cursisten. Ik wil zelfs een derde groep starten. En ik wrek u op en nodig u uit in een van die groepen mee te gaan doen.

WAAROM ZOU JE ... HEBREEUWS LEREN?

Heel de bijbel is door joden geschreven, wellicht is alleen Lucas een Griek, een geheel verjoodste Griek. De evangeliën zijn geschreven in het Grieks, maar het is vreemd, houderig Grieks! De volgorde van de woorden in de zinnen is merkwaardig, niet Grieks, maar aramees/Hebreeuws. En dat geldt niet alleen voor de volgorde van de woorden in een zin, maar ook voor de gevoelswaarde en de inhoud van de woorden. Je kunt ook het nieuwe testament niet goed lezen als je niet iets weet van dat joodse denken van de bijbel en de beste manier om dat te leren is: Hebreeuws leren. En dan gaat er een geheel andere wereld voor je open.

Voor alle duidelijkheid: Hebreeuws is niet de taal van God. Dat is wel gedacht en beweerd. Maar ook in het Hebreeuws kun je heel akelige dingen schrijven! En er zijn uitstekende hebraïci die naargeestige gedachten hebben over Palestijnen of Arabieren, christenen en/of moslims.

En toch: als je een taal gaat leren doe je voor ons idee iets neutraals.

Het krijgt pas waarde, positief of negatief, als je er iets mee gaat doen, iets mee gaat zeggen of schrijven.

Bij het Hebreeuws is dat toch iets anders. Want Hebreeuws leren is wel degelijk een stap, een stap in de richting van God. Alles wat wij mensen over God menen te weten of te mogen belijden hebben we van mensen geleerd en die mensen hebben dat uiteindelijk altijd van joden geleerd en de joden leerden het van hun Hebreeuws sprekende voorouders...

De schepping, de verhalen uit de oer-geschiedenis, Abraham, Jakob, Jozef, Mozes, Gideon, Debora en Simson of Samson, Saul en David, Salomo en Elia, Jesaja, Jeremia en Ezechiël, Ruth, Esther en Jona, Amos en Micha, maar ook Paulus, Mattheüs en Johannes, het zijn allen joods- denkende Israëlieten. En Jezus was dat natuurlijk ook!

HOE GAAN WE TE WERK?

De werkwijze is steeds dezelfde: we lezen vanaf het begin een tekst uit de bijbel en ik leg uit wat daar staat: de letters, de woorden, in welke verbuiging of vervoeging die woorden staan, wat er bijzonder is aan dit woord op die plaats en tenslotte (als ik daar iets van meen te weten:) waarom de tekst het zo zegt en niet anders en hoe je die tekst zou kunnen begrijpen. Vanaf het begin probeer ik u ook vertrouwd te maken met het denken van de Thora, de profeten en de geschriften, dat sterk verschilt van ons denken. Ook in de traditie van het jodendom is dat niet zuiver bewaard gebleven - het jodendom bleef zijn Hebreeuwse wortels niet trouw.

Eén voorbeeld uit eindeloos vele: Joden spreken al eeuwen overal zonder aarzeling over de 'wet' en de profeten. Maar 'wet' is een heel slechte vertaling van het Hebreeuwse thora. Thora is geen wet, maar richtingwijzer langs de weg van het leven. Daarom vertaalde de grote joodse denker Buber het met 'Weisung'- zoiets als '(aan)wijzing'.

Dat oer-joodse denken geeft een nieuw zicht op de teksten van de Hebreeuwse bijbel en dus ook op de woorden van het nieuwe testament.

Van de cursisten hoor ik vaak dat zij die ontmoetingen met de tekst en de gesprekken daarover nog het meest waarderen. Daarbij probeer ik ervoor te waken dat de uitleg nooit echt bedreigend is voor wie gewend is de bijbel met diep ontzag te lezen – integendeel, ik ben er regelrecht op uit uw liefde en eerbied voor de Hebreeuwse Bijbel te voeden en te ondersteunen. Maar daar doet een aandachtige en kritische benadering niets van af, integendeel! We hoeven de woorden van de bijbel niet te ontzien – integendeel, met die woorden moeten we volop in gesprek.

Terug naar de werkwijze: dus niet eerst grammatica, maar vanaf het begin: Bijbelteksten lezen. Eerst uiteraard heel traag, we leren aan de hand van de tekst de letters, woorden en vormen die we tegen komen. Na enige tijd proberen we die in te passen in grammaticale basisregels en dat bouwen we langzaam uit. Voor beginners zijn er gedurende vier weken lessen elke week. Na een keer of drie gaan we over op het gewone ritme van 2½ uur om de veertien dagen.

IS HET HEBREEUWS EEN MOEILIJKE TAAL?

Voor de Hebreeuwse grammatica krijgt een student theologie een maand of twee/drie. Ter vergelijking: de grammatica van het Latijn of Grieks kost gemiddeld een jaar. Hebreeuws is niet echt moeilijk, al is het werkwoord af en toe knap lastig.

Ischa Meijer (1943-1995) die een heel goede hebraïst was, zei eens: ‘Hebreeuws is een heerlijke, stugge en weerbarstige taal’. Ik vind dat nog steeds een zeer goede typering. Het is niet moeilijk, maar vraagt wel toewijding en enig doorzettingsvermogen, want soms heb je bij een tekst moeite er een goede zin in te ontdekken.

Of ook: soms lees je een Hebreeuwse zin en je weet precies wat hij betekent. Maar je hebt ongeveer een halve bladzijde nodig om dat in goed Nederlands te verwoorden.

Het Hebreeuws is vaak ook zeer beknopt. Het refreinnetje van Psalm 136 luidt in het Hebreeuws: *ki l'olam chasdo*, en dat is in het Nederlands van de NBG-vertaling van 1951: *Want zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid*. Maar ook dat is nog geen goede vertaling omdat het Hebreeuws het Grieks-abstracte begrip ‘*eeuwigheid*’ niet kent! Beter dus: *Want zijn goedertierenheid is tot in lengte van dagen*. Acht Hebreeuwse letters (alleen medeklinkers) tegen 43 Nederlandse (21 medeklinkers)

LEER JE HET SNEL?

Om u een indruk te geven: Vier jaar terug begonnen ongeveer twaalf enthousiaste mensen Hebreeuws te leren uit de grondtekst van de bijbel, Genesis 4 (Kaïn en Abel (aan die namen ontdek je al hoe je het verhaal wel en hoe je het vooral niet moet lezen - en hoe je het verhaal dan veel diepzinniger en mooier terugkrijgt!) Af en toe kwamen er mensen bij en we lazen het ene hoofdstuk na het andere, uit Genesis, de Psalmen en 2 Samuel. De tweede groep begon met de tien woorden uit Deuteronomium 5, las daarna Psalm 133, probeerde een tijd het moeilijke Jesaja 42, ging verder met Genesis 4 en leest nu Genesis 12.

Van de eerste groep zijn twee deelnemers zijn Joke Veenema en Ab Ridder gestorven. We missen hen nog zeer, zij deden met vreugde mee tot vlak voor hun onverwachte dood. Twee zijn er verhuisd, een is full-time theologie gaan studeren, maar bijna alle anderen gaan nog steeds door en negen van hen beginnen in september aan hun vijfde cursusjaar!

KAN IEDEREEN MEEDOEN?

Beide groepen – om de veertien dagen op zaterdag van 10.00 -12.30 uur of maandag van 13.00 - 15.30 uur kunnen nieuwe deelnemers gebruiken – maar dan moet u een intensieve starterscursus van drie middagen volgen of al eerder iets aan Hebreeuws hebben gedaan.

Dit jaar wil ik graag een groep voor beginners starten op woensdagavond van 19.00 - 21.30 uur, met dezelfde inmiddels beproefde formule – waarschijnlijk in De Wijkplaats (Morskwartier), maar dat is nog niet helemaal zeker (als er tien cursisten zijn gaan we van start).

HOEVEEL TIJD KOST HET EN HOE SNEL GAAT HET?

In principe kost het u niet meer dan de lestijd: 2½ uur eenmaal per twee weken. Ook dan steekt u veel op, maar u leert pas op de lange duur zelf te vertalen – dat hoeft voor de meeste groepsleden dan ook niet. Ambitieuze studenten schaffen zich een woordenboek aan en proberen de tekst voor de volgende les thuis voor te bereiden – dat vraagt natuurlijk meer tijd, maar levert ook eerder enige vaardigheid in het vertalen op.

Om u een indruk te geven van het tempo waarin we lezen: in de vier jaren die achter ons liggen las de eerste groep Genesis 4, Psalm 42/43, Genesis 1-2-3-12 en 15, tenslotte 2 Samuel 11 en het begin van 2 Samuel 12 en nu Psalm 51.

De tweede groep las in drie jaren o.a. Psalm 133, Jesaja 42:1-5 (een voor beginners zeer moeilijke tekst!), Genesis 1 en 4 en nu Genesis 12.

IS DE DOCENT BEVOEGD?

Nee, niet. Ik heb geen semitische talen gestudeerd en ben dus niet bevoegd. Waarom ik dit dan toch doe? Ik ben van 1944, predikant geworden in 1978. Meer en meer ben ik mij toe gaan leggen op exegese. Sinds ongeveer 1990 ben ik de teksten waarover ik preekte zelf gaan vertalen. In de loop der jaren heb ik daarin dus enige ervaring opgedaan. Ik geef deze lessen omdat het vertalen en doordenken van de teksten uit de bijbel mijn grote liefde is en omdat ik nog steeds met grote vreugde Hebreeuws lees – dat is in de veertig jaar dat ik Bijbelteksten mag verklaren gestaag gegroeid.

Na het behalen van mijn HBS-B diploma heb ik van 1965 tot 1978 theologie gestudeerd aan de VU in Amsterdam. In die jaren heb ik ook mijn burgerdienstplicht vervuld (tewerkgesteld in de kinderbescherming). Daarna heb ik na wat omzwervingen en aarzeling de draad van mijn studie weer opgepakt.

Het Oude Testament woei in de jaren daarna voor mij open. Het werd aan de VU in die jaren met grote bevlogenheid bestudeerd en onderwezen o.l.v. professor N(Nico).H. Ridderbos en de docenten Henk Leene, Hildo van Es en Niek Schuman.

Van 1978 tot 1998 heb ik in Koog-Zaandijk gewerkt, daarna tien jaar in Breda en tenslotte vier jaar in Leiden Zuidwest. In Koog-Zaandijk was ds. René Süss zeven jaar mijn hervormde collega we zijn daarna goede vrienden gebleven. Hij is enige jaren later gepromoveerd op Luther's antisemitische boekje Von den Juden und ihre Lügen en na een paar jaar vol heftige discussies teruggekeerd naar zijn joodse wortels. In die Zaanse tijd hebben we met ds. José Verheule en ds. Inge Smidt (jawel, van de Merenwijk!) in een preekteam hartstochtelijk op de teksten gestudeerd. Sinds die tijd heb ik mij aangewend de gedeelten voor de dienst zelf vanuit de grondtekst te vertalen. Dat heeft mij in de 27 jaren die volgden enige vaardigheid opgeleverd in het omgaan met de teksten, al moet ik er nog altijd hard voor werken. Maar in een Hebreeuwse Bijbeltekst duiken is voor mij al die jaren een grote vreugde geweest en gebleven.

En dus bezit ik geen bevoegdheid.

PRAKTISCH: TIJD, PLAATS en KOSTEN

De groepen komen eens in de veertien dagen bijeen in de Verdieping, het wijkcentrum van de Protestantse wijkgemeente Leiden Zuidwest in de Stevensbloem 269, 2331 JD, 071-8882393. De Verdieping is goed te bereiken vanuit het station, bus 2 van Arriva stopt voor de deur.

De oudste groep (begonnen in 2013) op zaterdagmorgen van 10.00 - 12.30 uur, de andere groep (begonnen in 2014) op maandagmiddag van 13.00 - 15.30 uur. Daarnaast wil ik graag een beginnersgroep starten op woensdagavond van 19.00 - 21.30 uur (eventueel 19.30 - 22.00 uur). Die groep start als er tien deelnemers zijn, vrij zeker in De Wijkplaats, Topaaslaan 23, 2332 JC (Arriva stadsbus 1 halte Opaalstraat, 4 minuten lopen)

Ik geef deze cursussen tegen de kostprijs. Wat er aan overblijft gaat geheel op aan cursussen die ik zelf volg en aan bijbelcommentaren en Hebreeuwse grammaticaboeken. De cursisten betalen €4,00 per les van 150 minuten.

inlichtingen en opgave bij:

Piet Warmenhoven, Boerhaavelaan 703 2334 EM LEIDEN

tel. 071 3100007 en 06 38506533

e-mail: pietwarmenhoven@gmail.com